

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТИВНИХ МЕТАФОРИЧНИХ АСОЦІАТИВНИХ КАРТ “ROCKETS” (“КИШЕНІ”) У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті розглянуто актуальність проблеми використання проєктивних метафоричних асоціативних карт у процесі підготовки фахівців соціальної сфери. Вказано про професійне становлення майбутнього соціального працівника, що передбачає конкретні соціальні установи та орієнтації, синтез особистісних відносин і оцінок реальності та перспектив власних домагань.

З акцентовано увагу на тому, що самовизначення студентів спеціальності “Соціальна робота” може бути пов’язане з певними труднощами навчання, що стимулюють до цілеспрямованості застосування програми вдосконалення професійного становлення підвищення рівня професіоналізації.

У статті з акцентовано увагу на популярності застосування метафоричних асоціативних карток (МАК) та проаналізовано глибинне теоретичне підґрунтя їх використання.

Визначено, що МАК – це проєктивні карти, тобто новаторський інструмент, який відноситься до арт-терапії. Проаналізовано набір карток “Кишеня” (гра, психолого-педагогічний набір, візуальний матеріал).

У статті наголошується про глибокий символічний образ кишені як умовного місця, яке дає можливість комфорту, забезпечуючи предметний супровід. Також конкретизовано набір карток “Кишені”, а саме: гра, психолого-діагностичний набір та візуальний матеріал.

Прописаний перелік життєвих завдань, які можна вирішити за допомогою набору карток “Кишені” та класифікація за наповненням відповідними символами. Також представлена їх класифікація за символічними маркуваннями, кольоровою гамою та ступенем досяжності наповнення. Розглянуто принципи роботи з проєктивними картками, зазначено стратегії їх використання відкрито і всліпу.

У статті розглядається досвід використання проєктивних карток “Кишені” у процесі навчання здобувачів вищої освіти різних курсів спеціальності 231 “Соціальна робота”. Представлені приклади різних методик з інструкціями та прикладами їх виконання, прописані знання, уміння та навички, які розвиваються у ході застосування методик.

Також представлені приклади написання есе на різні тематики та зазначені особливості застосування метафоричних асоціативних карток на заняттях для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 “Соціальна робота” в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Ключові слова: метафоричні асоціативні карти, проєктивні карти, професійне становлення, професійне самовизначення, професіоналізація, професійна підготовка, професійна ідентичність, креативні методи підготовки, фахівець соціальної сфери, соціальна робота.

Соціально-економічні зміни сучасного суспільства, пандемія та карантинні заходи, що в свою чергу спричинили дистанційне навчання у закладах освіти всіх рівнів, а також повномасштабне вторгнення росії на територію України, яке спричинило упродовження військового стану і знову такі онлайн навчання, висувають підвищені вимоги до професійної підготовки фахівців соціальної сфери у період вузівського навчання, адже цей період характеризується сенситивністю до формування ціннісних орієнтирів, установок, професійної спрямованості, інтелекту та мотивації майбутнього професіонала, що є головними складовими професійного самовизначення.

Професійне становлення майбутнього соціального працівника – це цілісне соціально-психічне утворення, що включає конкретні установи й орієнтації, синтез особистісних відносин і оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також власних домагань, що реалізуються в обраній сфері діяльності за обраним фахом. Враховуючи динамічність параметрів особистості і соціальних процесів, ми вважаємо професійне самовизначення не статичним феноменом, а багатоплановим, рухливим процесом, який супроводжує процес навчання і розвивається відповідно до етапів професійного розвитку особистості, у ході якого здійснюється корекція ціннісно-сміслової сфери, поєднаної з професійною діяльністю.

Професійне самовизначення студентів спеціальності “Соціальна робота” може бути пов’язаним з певними труднощами на всіх курсах навчання: проблемою вибору напряму майбутньої професійної діяльності; адаптацією до умов навчальної діяльності, що змінюються; освоєнням вимог обраної професії; формуванням відповідного до них власного образу професіонала тощо.

Тому, процес професійного навчання потребує вдосконалення і упродовження цілеспрямованого соціально-психологічного супроводу, шляхом розробки і застосування комплексної програми вдосконалення процесу професійного становлення на ранній стадії професіоналізації під час навчання у ЗВО.

У цьому питанні особливу увагу слід приділяти залученню новітніх, креативних та нетривіальних методів роботи, одним із прикладів яких є універсальний інструмент професійної підготовки, а саме використання метафоричних асоціативних карт (МАК).

Щодо досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми, то робота з МАК на сьогодні набуває все більшої популярності у світі, хоча історія використання асоціативних карт сягає 1975 року, коли світ побачила колода МАК під назвою “Oh” (“Ох”, “О”) (така назва з’явилася від вигуків людей, які

при роботі з картами вигукували: “О!”), що складалася з міні-картин канадського художника Е. Рамана, які психотерапевт М. Егетмейер використав для сприяння ведення більш відвертих розмов у роботі зі своїми клієнтами. У подальшому МАК отримали великий попит і вагоме значення, що призвело до поширенні цього виду діяльності завдяки створенню та поширенню таких важливих колод, як СОРЕ (створена психотерапевтом із Ізраїлю О. Аялоном, ініціатор проекту карт – М. Егетмайер, німецький редактор та видавець); Personita (намальована художниками Е. Раманом та М. Лук'яною), та багато ін. Фахівці, що працюють з метафоричними картами, підкреслюють, що МАК мають глибинне теоретичне підґрунтя. Це і теорія вільних асоціацій З. Фрейда, і його ж погляд на людину, як єдність трьох елементів: природне “я” – носій плотських бажань – підсвідомість, раціональне “я” – свідомість, моральне “я” – надсвідомість; і поняття архетипів, на які посилався К.-Г. Юнг, який пропонував пояснити й питання історії через призму позасвідомої діяльності людської душі.

Насьогодні успішно вивчають і використовують даний метод роботи в Україні такі вчені, як В. Інжир, Н. Мілорадова, О. Морозовська, В. Назаревич, Г. Попова, Р. Ткач та ін. Окрім того, викладачі Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” Г. В. Попова та О. М. Грінченко створили авторську колоду МАК “Сурепвізія” в якості інструменту діагностики особливостей професійного самовизначення студентів-психологів, що стало поштовхом для нашого дослідження [3].

Метою дослідження є аналіз використання метафоричних асоціативних карт у професійній у професійній підготовці фахівців соціальної сфери. Відповідно мета реалізується у наступних **завданнях**, а саме: визначення поняття “метафоричні асоціативні карти”; характеристика основних засад впровадження проєктивної колоди карт “Кишені” для здобувачів освіти спеціальності 231 “Соціальна робота”; аналіз використання певних методик майбутніми фахівцями соціальної сфери щодо роботи з різними категоріями клієнтів.

МАК – це зручний проєктивний метод як групової, так і індивідуальної роботи, який дозволяє працювати одночасно і з емоційними, і з когнітивними сферами особистості шляхом інтерпретацій зображень, які не оцінюються, як правильні чи помилкові.

Метафоричні асоціативні карти – це універсальний психологічний інструмент, який базується на метафорі, що звертається до підсвідомості людини і використовується для діагностики, корекції, розвитку, розкриття творчих здібностей та коучінгу [1; 21]. У професійній діяльності ми використовуємо різновидність МАК – проєктивні карти – новаторський інструмент практичної психології та психотерапії, що відноситься до арт-терапії і дозволяє значно прискорити процес психотерапії та отримання результатів у будь-якій діяльності, в тому числі і навчальній.

У фаховій підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери важливо враховувати рівень сформованості професійної ідентичності та самовизначення, адже це безпосередньо пов'язано з питаннями рівня засвоєння базових знань на етапі навчання у ЗВО і з подальшою самореалізацією у майбутній професійній діяльності.

Аналіз навчального процесу у ЗВО з питань професіоналізації фахівців соціальної сфери, який неодноразово здійснювали магістри під час написання кваліфікаційних робіт, показав, що він надає особливий характер змісту, структури і динаміці професійного самовизначення, супроводжується кризою професійного вибору або кризою професійного самовизначення, що відповідно вказує на необхідність соціально-психологічної підтримки студентів.

До моменту завершення навчання у студентів формується позитивне, невизначене або негативне ставлення до професії, що свідчить про рівень їх професійного самовизначення. Виявлені труднощі професійного самовизначення студентів показали необхідність проведення цілеспрямованої, пролонгованої роботи, спрямованої на оптимізацію професійного самовизначення студентів та формування навичок рефлексії й професійної самосвідомості.

З цієї метою нами була обрана Проєктивна колода карт “Кишені” (авторка – докторка філософії, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, психологиня вищої кваліфікаційної категорії, арт-терапевтка Вікторія Назаревич) [4].

Лексична одиниця “кишеня” за “Словником української мови” має три значення: 1. Частина одягу (штанів, пальта, піджака, плаття тощо) у формі мішечка для дрібних речей і грошей. 2. Матеріальний достаток, гроші. 3. Окремі відділення у портфелі, валізі тощо.

Автори проєктивних карт вклали у цей образ не тільки лексичне значення, а й глибокий символічний образ кишені – це умовне місце (в реальності частіше на одязі), яке захищає від негараздів, або навпаки дає можливість комфорту, забезпечуючи символічний предметний супровід (наприклад, чоловікам за етикетом прийнято в кишенях штанів носити носовичок, ключі, запальничку, невелику суму грошей і не прийнято носити ручки, окуляри, інші предмети, що можуть пошкодитись або забруднити одяг), або можливість зігріти, заспокоїти, приховати руки, що постійно несуть невербальну інформацію про нас світу. Основою для створення набору проєктивних карток “Кишені” стало перенесення цього реального уявлення на внутрішній світ людини, що складається з символічних кишень: дитинства, юності, знань, умінь, навичок, досвіду, емоцій, тобто всього, що отримано і втрачено на різних етапах духовного розвитку людини.

Набір карток “Кишені” це:

1. Гра, що розвиває метафоричний інтелект дітей і дорослих.
2. Психолого-діагностичний набір для вивчення несвідомого.
3. Візуальний матеріал, що розвиває навички прийняття рішення і символічного виходу зі складних ситуацій у різних сферах життєдіяльності.

За допомогою набору карток “Кишені” автори пропонують нам вирішити наступні життєві завдання:

• **Оберігати – лікувати.** Знайти причини захворювання тіла і духа, через розуміння змісту і наповнення негативних змін.

• **Розвивати – розширювати.** Свідомість може створювати історії, що потім можуть слугувати основою життєвої реальності.

• **Грати – розважати.** Граючись, пізнавати бажання і мрії інших людей, ставати ближчими і відкритими один до одного.

• **Вчити – наповнювати.** Формувати соціальні та професійні компетенції.

• **Організувати – досягати.** Допомагає знайти вихід для досягнення конкретної мети і конструктивних форм її реалізації, що максимально наближені до персональних потреб і завдань.

• **Творити – створювати.** Спонування символічного ґрунту карток до натхнення, для створення ефективних умов життєтворчості.

• **Усвідомлювати – переживати.** Навчитися виражати комплекс емоцій, пов’язаних на асоціативній основі з різними ситуаціями життя, а також, відрізнити одні переживання від інших видів емоційних процесів: афектів, почуттів, настрою.

У наборі “Кишені” 44 картки, які наповнені архітипічним і метафоричним значенням, виконаних в унікальній манері української художниці Анжели Доцюк. В основу методики використання проєктивної колоди “Кишені” покладено прообраз контейнера, що можна наповнювати. Звідси **класифікація за наповненням символами кишень:**

1. Предметами – важливо проаналізувати функціональне значення кожного предмету для людини.
2. Абстрактними поняттями – вказує на потреби людини в даних психоемоційних поняттях.
3. Харчовими продуктами – вказує на потреби у вітальних ресурсах людини.
4. Персональними символами людини – дає можливість познайомитися з особистим досвідом.
5. Символами етапів життя – конкретна асоціація з певним життєвим періодом людини.

Тут варто додати, що наш досвід використання карток у професійному становленні студентів, суттєво розширив дану класифікацію, що впливає із методик, що надавалися для виконання майбутнім соціальним працівникам.

Класифікація карток за символічним маркуванням:

1. Жіночі кишені – домінування жіночих якостей.
2. Чолові кишені – домінування чоловічих якостей.
3. Дитячі кишені – актуалізація позиції, що пов’язана з дитячими формами поведінки.
4. Деформовані кишені – порушення цілісності в результаті травмуючих подій.
5. Кишені спеціального призначення – виконання соціальної ролі чи статусу.
6. Кишені персонального змісту – індивідуальне маркування особистості.
7. Проєктивні кишені – проєкції певних життєвих стратегій або процесів.

Класифікація кишень за кольоровою гаммою:

1. Кишені у теплих тонах – потреба в активізації процесів, підвищення активності.
2. Кишені у холодних тонах – потреба в медитативних процесах, заспокоєння, занурення.
3. Кишені різнокольорові – потреба у різноманітті, відхід від сірої буденності.

Класифікація кишень за ступенем досяжності наповнення:

1. Відкриті кишені – легкий доступ до наповнення, готовність ділитися, певна безпечність.
2. Закриті кишені – обмеженість доступу до наповнення, потреба зберегти щось, сховати від інших.
3. Відірвані кишені – нездатність утримати наповнення кишені.

Варто звернути увагу на принципи і основні стратегії роботи з МАК “Кишені”.

Принципи роботи з проєктивними картками “Кишені”

1. Кишеню обирає і називає сам учасник процесу.
2. Фантазія – найкращий експеримент у виборі “важливої” кишені.
3. Кожна кишеня – джерело інформації про людину.
4. Немає кишень “поганих” і “хороших”. Кожна кишеня – образ для роздумів і наповнення змістами учасника процесу.
5. Не варто роботи пряомолінійні висновки щодо вибору тої чи іншої кишені, а тим більше оцінювати його.
6. Вибір учасника процесу треба обговорювати для пошуку інсайтів.

Стратегій роботи з проєктивними картками “Кишені” дві, а саме: учасник процесу може обирати картки відкрито або всліпу. Робота з відкритими картками більш безпечна, вона знижує тривожність і надає людині більше можливостей контрольованості ситуації вибору. На початкових етапах роботи з картками має сенс

обирати саме таку стратегію, поступово, пропонуючи процедуру вибору з закритими картками. Проте у процесі впровадження карток у професійну підготовку студентів нами були запропоновані й інші стратегії, про що буде зазначено нижче.

За декілька років експерименту нам вдалося упровадити використання проектних карток “Кишені” під час навчання здобувачів освіти різних курсів спеціальності 231 “Соціальна робота” у ході вивчення різних навчальних дисциплін.

Методика “Професійне наповнення”

Інструкція. Рекомендується для виконання студентам першого курсу після лекційних курсів “Вступ до спеціальності”, “Основи соціалізації особистості” тощо. Стратегія вибору карток відкрита. Студентам пропонується вибрати будь-яку кишеню і наповнити професійними компетенціями, знаннями, вміннями, навичками, що на їх думку будуть сприяти їх професійному зростанню як соціального працівника. Вкладання можна було зробити двома способами: перелік компетенцій на кольорових стікерах або малюнки. Після виконання студентам пропонується зачитати нотатки або презентувати малюнок і обґрунтувати їх вибір.

Приклад виконання (збережена стилістика автора):

Кишеня № 27

Знання: як вирішити конфлікти в колективі, як організувати колектив, як стати лідером, інструменти керівництва колективом, вимоги до професії, технології роботи з різними людьми.

Уміння: слідувати професійним нормам, створити імідж професіонала, вміти працювати з колективом і з кожною конкретною людиною, вміти надати допомогу кожному.

Навички: спілкуватися, планувати, оцінювати, організовувати, співпрацювати, розподіляти свій час, володіти собою.

Обсяг наукової статті не дає нам можливості подати інші приклади, але і з цього стає зрозумілим, що засвоєння перших предметів професійної підготовки фахівця соціальної сфери рухається у необхідному напрямку формування певних професійних компетенцій, зазначених в освітній програмі Соціальна робота [2].

Методика “Сім звичок надзвичайно ефективних людей”

Інструкція. Методика проводилася у рамках вивчення дисципліни вільного вибору студентів “Програма Британської ради “Активні громадяни”. Запропонована стратегія вибору карток – “один – одному”, тобто кожний обрав картку для іншого. Після вибору студентам було запропоновано спосіб виконання методики: писати листочки із назвою звички, або намалювати. Студенти обрали малювання. У кінці відбулася презентація малюнків.

Приклад виконання:

Кишеня № 25

Візуалізація наповнення:

Із презентації (збережено визначення автора): здоровий спосіб життя, співочий талант, підтримка зовнішньої краси, відкритість до людей, волонтерська діяльність, постійна самоосвіта, ресурсне наповнення, життєлюбність, віра у долю, візуалізація своїх мрій.

Методика “Гендерне есе”

Інструкція: Методика проводилася під час вивчення дисципліни “Гендерні основи соціальної роботи”. Студентам надається право вільного вибору карток із переліку жіночих кишень. Далі пропонується уявити собі образ жінки, якій може належити кишеня. Після цього студентам пропонується декілька тем для есе, яку б могла написати ця уявна жінка. Тематику можна розширити за бажанням викладача і студентів. Ми подавали три варіанта.

Варіант 1. “Рівність – традиційна цінність”. *Гасло*

Варіант 2. “Гендерна рівність є передумовою подолання бідності та сприяння сталому розвитку суспільства”. *Кофі Аннон*

Варіант 3. “Жінки і чоловіки є двома половинками людства і те, як побудовані стосунки між ними, моделює людські стосунки взагалі”. *Ріане Айслер*

Приклад виконання

Образ жінки (збережена стилістика автора). На нашу думку представлена кишеня належить ВІЛ-позитивній жінці. Згадуються вислови відомих людей. “СНІД – найгірше, що трапилося у XX столітті, після Гітлера” (Мадонна).

“Один із найбільш дивовижних феноменів останнього десятиліття: найкраще, з чим можна прийти на побачення, – ні квіти, ні коробка шоколадних цукерок, і ні перлинне намисто, а довідка від лікаря” (Лінда Саншай).

Також після опрацювання даної методики ми пропонуємо студентам написання есе.

Есе на тему “Рівність – традиційна цінність”

(збережено авторську стилістику)

Ми всі рівні! Кожен з нас є індивідуальністю, кожен з нас не обирає, коли і яким нам з'явитися на цей світ. Часто бувають такі обставини, коли люди самі собі “приписують” певні недоліки. Ми дійсно різні: кожний має свій індивідуальний світ, свої думки, своє бачення. Тому так, ми різні, але кожен має право на життя і на свою думку. Ми маємо право обирати, як нам жити, хтось інший не проживе життя за нас.

Методика “Методи перевиховання засуджених”

Інструкція: Методика проводилася під час вивчення дисципліни “Соціальна робота в пенітенціарній системі”. Для вибору пропонуються всі картки, окрім “дитячих кишень”, стратегія вибору всліпу. Студентам пропонується представити соціальний портрет засудженого та методи перевиховання.

Приклад виконання:**Кишень 16**

(спеціально обираємо саме аналіз кишені спеціального призначення, яка напряму вказує на те, що належить людині, що відбуває покарання)

Соціальний портрет засудженого (збережена стилістика автора).

Чоловік 47 років. Злочин: укриття цінних речей від держави, що були знайдені в результаті історичних розкопок. Високий, худий, смуглявий тип шкіри, світло карі очі, темне волосся, середня борода. За типом темпераменту – флегматик, риси характеру: витриманий, спостережливий, справедливий. У колективі засуджених тримається на відстані, “сам по собі”, одинак. Дуже добре знає історію. Дотримується режиму, добре поводить себе. Усвідомлює за що покараний, вважає покарання справедливим.

Методи перевиховання: приклад, доручення, критика та самокритики

У результаті застосування метафоричних карт під час викладання навчальних дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності “Соціальна робота” нами виділені особливості застосування МАК на заняттях:

1. Використання метафоричних карт можливе при викладанні будь-якої навчальної дисципліни у процесі підготовки фахівців професій на рівні “людина-людина”.

2. Застосування у ході індивідуальних та групових форм навчання.

3. За допомогою проєктивних карт можна працювати з різними темами навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи від простих – практичного спрямування до відносно складних – теоретичних.

4. За допомогою МАК можна працювати зі студентами всіх курсів та різних рівнів підготовки.

5. Проєктивні карти – це один із високо екологічних психологічних інструментів. Вони стають посередником між студентами та викладачем, що істотно знижує, а часом і повністю розчиняє академічність предметів, що викладаються. Метафоричні карти сприймаються студентами як гра, що дозволяє їм краще запам'ятати матеріал, проявити творчість, розкрити свій потенціал.

6. Метафоричні карти дозволяють мінімізувати менторський вплив викладача, що дозволяє підняти якість викладання та рівень довіри до викладача.

7. Оскільки студент може сам обирати карту і самостійно виконувати завдання, то він відчуває себе повноправним учасником навчального процесу. Закріплення попередньо викладеного матеріалу вправами з МАКами для студента містить в собі повідомлення “Я впораюся сам”, “Я вже знаю, яку соціальну технологію задіяти”, “Я вже знайшов рішення для конкретного клієнта”.

8. Проективні карти – це наочно-образний інструмент, робота з ними дає можливість створити враження завершеності. Тому викликає позитивні емоції, що в свою чергу, долає апатійність і безініціативність студентів.

9. Робота з картами на основі МАК стають для студентів символічною технологією роботи з клієнтом у соціальній сфері.

10. При уявній “наївності” роботи з МАК, вона завжди є віддзеркалюванням самого студента, рівня його теоретичної підготовки, можливості його академічного оцінювання.

11. Застосування проективних карток під час групової роботи сприяє інсайтам, що виникають не тільки на основі витягнутих “своїх” карток, але й на прикладі карток інших учасників групи.

12. Проективні картки дозволяють задіяти ресурси інтуїції, розвивати уяву стимулювати емоційний інтелект студентів спеціальності “Соціальна робота”.

13. Метафоричні картки легкі в роботі. Академічні варіанти для використання обмежуються тільки бажанням і фантазією викладача, тому вони активізують творчий потенціал викладацького складу вишів.

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. У даному дослідженні проаналізовано актуальність використання метафоричних асоціативних карт під час навчання здобувачів вищої освіти спеціальності 231 “Соціальна робота” та представлено визначення даного поняття, а саме, що метафоричні асоціативні карти є універсальним психологічним інструментом, який базується на метафорі, який пов’язаний з підсвідомістю людини і використовується для діагностики, корекції, розвитку, розкриття творчих здібностей та коучингу.

Основні засади впровадження проективної колоди карт “Кишені” передбачають врахування основних принципів роботи з метафоричними асоціативними картами та особливостей їх застосування на заняттях.

Аналізуючи виконання певних методик майбутніми фахівцями соціальної сфери щодо роботи з різними групами клієнтів, нами було представлено конкретні приклади результатів їх використання. Атмосфера роботи з цією колодою має безпечний емоційний фон, контекст для моделювання та пошуку рішень. Даний вид діяльності дозволяє моделювати й досліджувати різноманітні процеси, ситуації з минулого або (і в більшій мірі) майбутнього, знаходити метафоричні образи відповідей (відбувається структурування й осмислення процесів). Цінність запропонованої нами колоди полягає в тому, що вона орієнтована на сферу професійної діяльності майбутніх соціальних працівників.

Проективні картки “Кишені” дозволяють: визначити та опрацювати емоційні блоки у професійній сфері; виявити зацікавленість певним професійним напрямом роботи; допомогти побудувати конкретні плани щодо майбутньої професійної діяльності.

Використана література:

1. Верникова Ника. Метафорические ассоциативные карты – универсальный инструмент для МАКсимальных результатов. Практическая психология. Винница : ЧП “ Эдельвейс и К”, 2014. 124 с.
2. Освітньо-професійна програма (ОПП) бакалавра галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота розроблена робочою групою Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/303/gxs9uwzk.pdf>
3. Попова Г. В., Грінченко О. М. Використання метафоричних асоціативних карток у процесі професійного самовизначення студентів психологів: результати апробації коучингової колоди “Супервзія”. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2018. Вип. 57. С. 245–257.
4. Назаревич Вікторія. Особистий блог. URL: <https://nazarevich-art.com/>

References:

1. Vernikova Nika (2014) *Metaforicheskie assotsiativnyie kartyi – universalnyi instrument dlya MAKsimalnyih rezultatov. Prakticheskaya psikhologiya* [Metaphorical associative cards are a universal tool for maximal results. Practical psychology]. Vinnitsa. Edelveys i K. 124 s. [in Russian]
2. *Osvitno-profesiina prohrama (OPP) bakalavra haluzi znan 23 Sotsialna robota za spetsialnistiu 231 Sotsialna robota rozroblena robochoiu hrupoiu Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka* [The educational bachelor program (the field of knowledge 23 Social work) with the specialty 231 Social work developed by the staff of Zhytomyr Ivan Franko State University] URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/303/gxs9uwzk.pdf> (data zvernennia: 09.09.2022). [in Ukrainian]
3. H. V. Popova, O. M. Hrinchenko (2018) *Vykorystannia metaforichnykh asotsiatyvnykh kartu protsesi profesiinoho samovyznachennia studentiv psykhologiv: rezultaty aprobatsii kouchynhovo kolody “Superviziia”* [The use of metaphorical associative cards in the process of professional self-determination of psychology students: the results of the approval of the coaching deck "Supervision"] *Visnyk KhNPU imeni H. S. Skovorody. Psykhologhiia*. Vypusk 57. S. 245-257. [in Ukrainian]
4. Nazarevych Viktoriia. *Osobystyi bloh* [Personal blog] URL: <https://nazarevich-art.com/> (data zvernennia: 11.09.2022). [in Ukrainian]

Kolyadenko S., Lityaga I. Use of projective metaphorical association cards "pockets" in the process of training social sphere specialists

The article describes the relevance of using projective metaphorical associative cards in the process of training social sphere specialists. The professional formation of the future social worker is indicated, which involves specific social orientations, the synthesis of personal relationships and assessments of the reality and prospects of one's own targets.

Attention is focused on the fact that the students' self-determination in the specialty "Social Work" may be associated with certain learning difficulties, which stimulate the goal-oriented application of the program of improving professional development and increasing the level of professionalization.

The article focuses attention on the popularity of the use of metaphorical associative cards (MAC) and analyzes the in-depth theoretical basis of their use.

It was determined that MAC is a projective card, that is, an innovative tool related to the art therapy. The set of "Pocket" cards (game, psychological-pedagogical set, visual material) was analyzed.

The article emphasizes the deep symbolic image of the pocket as a conditional place that provides comfort by providing material support. A set of "Pockets" cards has also been specified, namely: a game, a psychological diagnostic set and a visual material.

There is a prescribed list of life tasks that can be solved using a set of "Pockets" cards and a classification by filling with the corresponding symbols. Their classification is also presented according to symbolic markings, color scheme and the degree of reach ability of filling. The principles of working with projective cards are considered; strategies for their open and blind use are indicated.

The article presents the experience of using projective cards "Pockets" in the process of training students of specialty 231 "Social Work". Examples of various methods with instructions and praxis of their implementation are presented; knowledge, abilities and skills that develop during the application of the cards are described.

In the paper it is also presented the examples of writing essays on various topics and the specified features of using metaphorical association cards for students majoring in specialty 231 "Social work" at Zhytomyr Ivan Franko State University.

Key words: *metaphorical associative cards, projective cards, professional development, professional self-determination, professionalization, professional training, professional identity, creative training methods, social sphere specialist, social work.*

УДК 372.881.111.1:378.147:004.738.5:378.126:61:37.02

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.90.15>

Лимар Л. В.

МЕТОДИЧНЕ ОНЛАЙН-ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ-МЕДИКІВ

В статті визначено, що за умов дистанційного онлайн-навчання дисципліна має бути укомплектована Е-портфоліо, яке може містити різноманітні компоненти. Автором визначено компоненти курсу «Академічна англійська мова для майбутніх докторів філософії-медиків», спрямованого на розвиток комунікативної англійської компетентності, як сукупність методичних та навчальних матеріалів. В статті представлено структуру визначеного Е-портфоліо. Показано, що Е-портфоліо курсу спрямоване на формування комунікативної компетентності та включає змістовні компоненти по введенню та систематизації лексики, граматики, стилістики, контрольний компонент на систематизацію вивченого та комунікації, на всіх рівнях засвоєння матеріалу. Нерозривний зв'язок лексики, граматики, з урахуванням фахових та академічних особливостей, та комунікативна спрямованість виключно всіх вправ у портфоліо забезпечує швидкий ріст в комунікативній компетентності слухача. Використання текстового матеріалу, лінків та перехресних посилань, аудіо-та відео-фрагментів, лекційних уривків, практичних ситуацій, можливо при роботі саме з Е-платформою та е-портфоліо. Водночас, окрім опрацювання матеріалів, виконання різноманітних практичних завдань, з комунікативними цілями, сприяє імітації комунікації та взаємодії слухачів у реальному середовищі та напрацюванню відповідних вмінь, навичок та компетентності. Зазначено, що комунікативність Е-портфоліо курсу обумовила високий результат вивчення дисципліни: відсутність негативної успішності з фаху за 2021 та 2022 роки. Показано, що перевагами Е-портфоліо є доступність інформації, можливість опрацювання інформації без прив'язки до місця та часу, широке різноманіття матеріалів; а недоліками Е-портфоліо є залежність здобувачів освіти та викладача від технічних ресурсів, необхідність опанування сучасні освітні технології, та внутрішній спротив та негативна настанова до роботи з портфоліо.

Ключові слова: *Е-портфоліо, комунікативна компетентність, медики, академічна та медична англійська.*

Підготовка майбутніх докторів філософії медичного профілю обумовлює необхідність опанування іноземної (зокрема, англійської) мови та формування академічної та фахової (пов'язаної з дослідженням) англійської компетентності, яка забезпечить можливість гідно представляти себе як дослідника, науковця та фахівця у світовому академічному та фаховому середовищі. Це потребує поглибленого вивчення іноземних мов, метою чого є саме формування комунікативної компетентності. Новітні технології Е-навчання, вимушена дистанційна освіта та прагнення удосконалити систему вищої освіти України, відповідно до світових стандартів, призвели до необхідності пошуку нових методів Е-навчання, електронних освітніх платформ, розробки нових курсів, та, врешті, розробки онлайн-портфоліо до курсів. Курс «Академічна англійська мова для докторів філософії-медиків» охоплює як курс академічної, так і фахової англійської мови, і передбачає формування комунікативної компетентності у слухачів, яка би відповідала світовому академічному суспільству, де поняття «онлайн-портфоліо» є невід'ємним компонентом. Проте, в межах викладання у ЗВО України, даний концепт є відносно новим, недостатньо визначеним. Складання портфоліо відбувається, зазвичай,